

„רגלוהי דבר איניש אינון ערבאין ביה, לאתר דמתבעי תמן מובילין יתיה“

(משיחותיו של הרה"ג הישיש הרב הצ' ר' צבי הירש פרבר שליט"א) (מצ"ל)

היה זה בשנת עת"ר ואני הייתי בפעטערבורג, הנה שמועה מדהימה באתה מלונדון שהרב הגאון והצ' שר התורה ר' אליעזר גארדון זצ"ל, רבה של טעלו וראש הישיבה המפוארה, נפטר ללא עתו בלונדון.

הוא נסע ללונדון לרכו עזרה בעד הישיבה, אבל מה שכל יודעי דבר היו תמהין כל כך, מה היה הצורך לנסיעה לדרך רחוקה כזו בעד סכום הנצרך. בסך הכל היה צריך לחמשת אלפים ר"כ, סכום זעום ביחס, שהיה באפשרי להשיג אילו היה כותב מכתב אחד לאחד מנגידי וגבירי פעטערבורג או מאסקווא, שהיו מעריצים ומכבדים אותו. ואילו היו מתבקשים ממנו להתרים סכום הזה היו שמחים למלאות חפצו בחזרת הדואר. והתמיהה תמיהה.

זמן קצר אחרי זה באתי ללונדון. כאן נתידדתי עם רבה של ה"מחזיקי הדת", הרה"ג ר' אבא ווערנער זצ"ל. בהודמנות הזכרתי לפניו תמיהתי, תמיהת רבים, בנוגע לנסיעתו של הרה"ג ר"א גארדון זצ"ל לכאן — ללונדון. האם באמת היה צורך בנסיעה והאם הספיק לפעול משהוא בכאן בלונדון.

לתמהוני השיבני הרב ר' אבא ווערנער: „יש בידי להשיבו תשובה מספיקה על שאלתך. ואף הוא הוסיף לספר — שהיה ראש בית דין בטעלו בימי כהונתו של הרה"ג ר' יהושע העללער זצ"ל כרב העיר. ידידות ואהידה עמוקה היה בין שניהם. כאשר התפטר הרה"ג ר' יהושע העללער מן הרבנות בטעלו ונתקבל להיות „שטאַט־מגיד“ בוויילנא (לערך תרל"ח), חישב שיתקבל לרבה של טעלו. ובכן היו די סיכויים שיתקבל למשרה יקרה זו. אכן לאחר זמן הועמד גם הגאון ר"א גארדון להיבחר — ובבחירה נבחר הוא. מתוך עגמת נפש גמר בדעתו שלא להשאר בטעלו, ובאם שיציעו לו רבנות באיזה מקום שהוא, יקבל אותו. אחר זמן מה הוצע לו הרבנות בהלסינגפורס שבפינלנד, וללא היסוס קיבל אותה ונסע לפינה נדחת זו. זמן מה לאחר מזה הוצעה לו הרבנות של העדה החדשה במזרח של לונדון, קיבוץ הדתי של פליטי רוסיאה ופולוניאה לה"מחזיקי הדת", ובשמחה רבה נטע אהלו פה. „אכן האמת אגיד שנשאר מעט מן המעט טינא בלבי על הרב הגה"ג ר"א שבשבילו (ואם כי לא על ידו, ובהחלט שלא בידיעתו) הוצרכתי לנטש אהלי ולגלות ממקום משכן התורה בליטא“.

ובזה לא גמר סיפורו הוא. הוא הוסיף לספר שבזמן שהרה"ג ר' אליעזר זצ"ל הגיע לטעלו היה שם שוחט ובודק ששרת את העדה עידן ועידנין, תחת השגחתו של הג' ר' יהושע העללער, וכפיקוחו של הר' ר' אבא ווערנער — ר' מענדל ראפפורט שמו. האיש

הזה עשה מלאכתו מלאכת שמים בתמימות ולסיפוק נפשם של הרבנים העומדים על גביו, ושאת מרותם קיבל ברצון בכל עת. מעולם לא היה כנגדו שום טענה או מענה. וכאשר הגיע ר' אליעזר הגדול לטעלו, היה הוא משמש בקודש במשרתו זו כאשר עשה מאז. והנה הרב החדש תהה על קנקנו ובדק סכינו ולתמהונו הביע אי-אלה מלים כאילו אינו מרוצה ממנו, כאילו ח"ו מצא שמשווא בהרגשתו אינו משביע רצונו. ר' מענדל רפ"פ שהיה ירא שמים וחרד על דבר ד' באמת, חרד לשמוע הדברים וגמר אומר שבתנאים כאלו אינו מוכן להמשיך במלאכתו מלאכת שמים. הוא הרגיש בזה איזה זילותא כנגדו מהרב החדש — אבל הגה מפיו לא הוציא. גמר בלבו ועשה מעשה — התפטר ממשרתו והשליך על ד' יהבו שימציא לו פרנסה בלי בושא וכלימה, ובלי חשש של מחלוקת. היגר מארצו ובא לו ללונדון. אף גמר בדעתו שלא יעבוד עוד כשוחט, וינסה למצוא פרנסה בלתי תלויה מדעת הקהל ומפרנסים. כאן בלונדון שלח ידו במסחר וד' הצליח דרכו ועשה חיל בישראל. הוא נשאר נאמן לישראל סבא ולשיטתו ובכל עתות הפנאי עסק בתורה ובגמילת חסדים. ועל אף הצלחתו נשאר לו קצת טינא בלבו על רבה של טעלו — הלא הוא גרם לו (ואף הפעם לגמרי בלא יודעים) על שעזב עמו וארצו, מקום תורה ורעות וידידות, שאליו כמה כל ימי שבתו בלונדון.

והנה מה רצה אשר דרכי גבר יכונן, בחכמתו העילית? כמעט שלשים שנה לאחר שעזבו שני נאמני העדה את טעלו, הגיע ללונדון רבה של טעלו, הרה"ג ר' אליעזר. הוא קיווה לעשות גדולות בלונדון — לצערו נוכח לדעת כמעט עם הגיעו לכאן שאין איש עמו. אף פונדק לפי כבודו לא הוכן לו ומיד היתה הבעיה באיזה מקום יניח הצדיק ראשו. ניסו למצוא לו דירה לפי כבודו ולא מצאו — אז הציע רבי מענדל ראפפורט את ביתו הוא, שיהיה מקום מגורו כל זמן שהותו בכאן. והוא — הרב מטלו — יעשה בו כעושה בשלו, ואף הוא יעמוד לפניו לשרת אותו בחפץ ובלב תמים. וכן עשה. מה עשה הצדיק הזה בבית מלנו? ראה והביט בדרכי בעל-בית שלו וראה שנמצא לפניו איש יקר ירא וחרד הראוי לכל הכבוד וההוקרה. תחת אחד השיחיים הגיעו הדברים לזכרון ימים ראשונים עת היגר מטעלו ללונדון — והלה סיפר לו בתום לב מה שהניעו לצעד זה, לבוא ללונדון. כיון ששמע הצדיק דברי בעל-הבית, עשה חשבון עם קונוהו וביקש מחילתו על מה שעשה לו — בבלי דעת ומבלי יודעים — זה כמעט לפני שלשים שנה. ועבירו שלמא והיו שמחים זה עם זה והודו לד' שהזמין אותם לפונדק אחד ויכלו לסלק כל הצללים שהעיבו חייו של ר' מענדל כל השנים האלה.

כמובן, כיון שהרה"ג מטעלו גר במזרחתה של לונדון התפלל ב"מחזיקי הדת", בית התפלה של יוצאי ליטא החרדים. עם רבה של ה"מחזיקי הדת" הרה"ג ר' אבא ווערנער היה במגע אישי יום יום. מה גם שהלה עזר על ידו כפי יכולתו ובמסירות נפש כדי להביא תועלת להצדיק מטעלו במשימתו לשכלל יסודי הישיבה הקדושה. כמובן שלא הראה פנים להצדיק מאותה הטינא שעוד קוננה בלבו כל אותן השנים מאז הוצרך (על ידי משבר נפשי שלו) לעזוב את עיר היקרה טעלו ולמצוא מנוח לרגלו בסביבות רחוקות כמטחוי

קשת מן הסביבה התורנית שהיה רגיל אצלה ואהוב עליו כעל כל הון. אכן אי-פעם תוך כדי דיבור ושיחה הגיעו הדברים גם על אותן הימים שבהם עזב הרה"ג ר' אבא זצ"ל את טעלו ופנה לו לפינה נדחית לפינלאנד הצפונית. ההפתעה לשמוע סיפורו עד בואו ללונדון וסיבת הדבר ממש הדהים את הגאון ולצערו העמוק לא היה קץ. וכמעט שהתרכזו במחשבותיו ורגשותיו התרפס לפני הרה"ג ר' אבא ווערנער וביקש מחילתו על הצער ועל טלטולא דגברא שנגרם לו — ולא זזו משם עד שעבידו שלמא ביניהם והיו שמחים זה עם זה כראוי וכנכון לשני גדולי ישראל.

בינתיים התכלית אשר למענו בא הגאון ללונדון לא התקדם. הוא נחל אכזבה אתרי אכזבה. חוגים שהיה ביכולתם לעזור לא עזרוהו, אנשים שהיו צריכים לדעת חובת כיבוד התורה לא כיבדוהו ולא באו לעזרתו. רק שנים אלו — כרתו ברית אהבה אתו, נחמוהו, עודדהו — אבל ללא הועיל. כשבוע אחרי שיחות שהיו לו עם השנים שבר גאון עזו, ולבו הטוב פקע מרוב צער, וחיים לישראל שבק בגולה ובנכר — ואת מנוחתו האחרונה מצא ביום מעובה וסגריר בלונדון הבירה.

הקבי"ה שמדקדק עם צדיקים עד כחוט השערה, לא החזיר נשמתו לעדן מנוחתו טרם שהספיק להתפייס עם שני אנשים צדיקים וישרים בלבותם וטרם שהספיקו שני אלה למחול לו בלב שלם.

הוי אומר רגלוהי דבר איגיש ערבאין ביה, לאתר דמתבעי תמן מובילין יתיה...

אברהם שישא הלוי

מכתבים לעורך

דכמו בלש בחלב מותר כעין תורא הוא
הדין בטש התנור באליה. וכבר העיר ביד
אברהם שם דכבר קדמוהו התוס' להב"י.
וברור שלזה כוון הגרע"א ז"ל¹.

1) לא מסתבר לי מה שכת"ר כתב מפני טעמים אלה. א. הגאון רע"א לא ציין כלל להב"י. ב. לשון ה"י אברהם" זהו: "עין ב"י מ"ש דג"ל דמהני בזה ג"כ שינוי דכעין תורא, ועיין תוס' שבת דף עח"י ע"כ. והנה בב"י כתב: "והנראה" דבטש התנור באליה ג"כ מותר כעין תורא כמו בלש בחלב, ומסיים דכן כתבו הרמב"ם והרשב"א. והנה לזה ציין ה"י אברהם" שהב"י היה יכול להביא ראיה גם מהתוס' בפסחים. ובאמת אין זאת הערה חזקה, שהרי הרשב"א יסד את דבריו על התוס', וכאשר הב"י הזכיר את הרשב"א כבר נכלל בזה דעת התוס'. סוף דבר: אין מונח בעל "יד אברהם" לתפוס את הב"י בכבר קדמוהו, אלא רצונו להעיר

א.

בע"ה

אל כ' ידידי הרב העורך שליט"א.
אחדשה"ט.

א. ראיתי ב"הדרום" חוברת לא (ניסן תש"ל) שכתה"ר האריך בבאורים לגליון הש"ס של מרן הגרע"א ז"ל, ויש לי הרהור דברים בזה. במש"כ בפסחים דף ל: אין לשין את העיסה בחלב, כ' הגרע"א: עי' שבת דף עח תוס' ד"ה תחת" ע"כ. והתוס' שם כתבו: ואע"ג דבפ' כל שעה אמרו אין טשין את התנור באליה, הא אמר התם דכעין תורא שרי, ע"כ.

והמעין ביו"ד סי' צז, יראה עומק כוונת רבנו ז"ל, דהב"י שם כתב מסברא דנפשיה